

Det Anarkistiska Biblioteket

Sexualitet och makt

Pia Laskar

Pia Laskar
Sexualitet och makt
1994

Anarkistisk tidskrift #10

sv.anarchistlibraries.net

1994

Innehåll

Vad är "kvinnligt" och "manligt"?	3
Genusanalys och feministisk politik	5
Sexualiteten som genuskonstruerande	6
Feministiska socialkonstruktionister	7
Sexualiteten som social konstruktion	8
Det penetrerande samlaget som konstruktion	8
Vaginalorgasm som politisk institution	9
Erotiseringen av makt	10
Sexuell frigörelse och sexologi - en tillbakablick	12
Sexualitet och socialdarwinism	13
Män, sex och våld	14
Genus och sexualitet	15
Genus, sex och existens	16
Pornografins drömslott	17
Konstruktionen av erotik och makt	18
Genus, sexualitet och makt	18
Genus och sexualitet som samhällskonstruerande	19
Kan makten avskaffas utan feminism?	22
Feminism och avstampet från marxism	22
Arbete och sexualitet, värde och begär	23
Kunskap och objektivitet	24
Sex, feminism & anarki	26
Litteraturförteckning	26

(Cornell University Press, New York (1987) Hirdman, Yvonne, Genussystemet: Reflexioner kring kvinnors sociala underordning, Kvinnovetenskaplig tidskrift nr 3, 1988 Jackson, Margaret, Sexperter mot kvinnors frigörelse, (1983) (ACCA Feministiskt Förlag, Stockholm 1988) Jeffreys, Sheila, Anticlimax; a feminist perspective on the sexual revolution, (Womens Press Ltd. London 1990) The Spinster and Her Enemy; Feminism and Sexuality 1880 - 1930, (Pandora Press, London 1985) Kulick, Don, Hur man blir en riktig kvinna eller man, Från kön till genus, (red.) Don Kulick, (Carlssons förlag, Borås 1987) MacKinnon, Catharine, Feminism, Marxism, and the State; An Agenda for Theory, Signs vol. 7 nr. 3, Chicago 1982 Feminism, Marxism, Method and the State: Toward a Feminist Jurisprudence, Feminism and Methodology, (red.) Sandra Harding, (Indiana University Press, Indiana 1987) Power and Desire, Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law, (Harvard University Press, Cambridge MA 1987) Rich, Adrienne, Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens, (1980), (Matrixx, Stockholm 1985) Zita, Jaquelin N., Feministisk forskning om sexualitet: Idag och i framtiden, Kvinnovetenskaplig Tidskrift, nr 4, 1990

Sex, feminism & anarki

En liten summering: Att det sexuella uttrycket i ett givet samhälle inte är ett biologiskt öde bör vara ganska tydligt vid det här laget.

Att förhållandet mellan sex och makt kan ifrågasättas och analyseras politiskt är väl också ganska klart, liksom påståendet om att dominans och underkastelse är naturliga ingredienser för människors (sexuella) njutning och i vår vardag överhuvudtaget.

Att förhållandet mellan konstruktionen av genus och konstruktionen av sexualitet står och flinar mot vår längtan efter - ja jämställd låter som präktiga yllesockor (varför då?) men frihetlig, eller anti-auktoritär, eller inbördes ömsesidig, eller feministisk eller upproriskt hierarkikrossande eller vad fan du själv kan komma på för ord - närhet med en annan människa, är revolutionärt avtändande, tycker jag.

Att konstruktionen av sexualitet och genus är intimt sammankopplat med den samhälleliga maktens organisering och konstruktion är lika svårt att förklara bort som att organiseringen av denna makt innebär att kvinnan är underst och mannen överst i hierarkin.

Att maktens splittring av mänskligheten i genus, i genusindelad sexualitet, i klasser, raser och så vidare måste avskaffas är glasklart. Hur det ska gå till hoppas jag kommer att bli en av de stora frågorna i den frihetliga rörelsen, till den dag det hela är ett minne blott.

Pia Laskar

Litteraturförteckning

Anarkafeminism, red. Pia Laskar, Federativs Förlag 1992
de Beauvoir, Simone, Det andra könet (1949), AWE/Gebers, Stockholm 1986
Douglas, Carol Anne, Love and Politics; Radical Feminist and Lesbian Theories, (ism press, San Francisco 1990)
Dworkin, Andrea, Woman Hating, (E.P Dutton, New York 1974)
Pornography; Men Possessing Women, (1979), (Womens Press, London 1983)
Foucault, Michel, Sexualitetens historia: 1. Viljan att veta (1976), (Gidlunds, Södertälje 1980)
Harding, Sandra (ed.), The Science Question of Feminism (1986),

”Maktens signum, när den inte är öppet brutal, är dess förmåga att framstå som något som människan tar för givet. (...) Att underlåta att knyta det som tas för givet till den egna erfarenheten, måste slutligen vara den handling som fjättrar människan i maktens nätverk.”

Anders Johansson ”I kärlekens frånvaro”, Bokförmedlaren 3/90

Ingen anti-auktoritär sinnad människa av idag kan ha undgått att konfronteras med den sociala och ekonomiska hierarkin som är baserad på könsindelning. Men som Gerda Christensson påpekar i detta nummer av Anarkistisk Tidskrift, bryr sig kvinnor och män i olika grad om denna hierarki.

Att uppleva underordning och hierarkier nerifrån ger helt andra erfarenheter och insikter än att uppleva dem ovanifrån. De som befinner sig ovanpå upplever sällan att de befinner sig i en hierarki överhuvudtaget. De har makten och resurserna att göra sitt perspektiv till det som är norm.

I könshierarkin är mannen överst och kvinnan underst. Mannens perspektiv som norm gäller naturligtvis även i den frihetliga rörelsen. Bland män, men även bland kvinnor.

Jag vill med mitt bidrag till detta anti-sexistnummer titta på några olika teorier om hur maktens dynamik har kommit att se ut mellan individer indelade i kön. Teorier som ser denna indelning som den grundläggande organiseringen av makt i ett givet samhälle. Min artikel här kan på sätt och vis betraktas som en teoretisk grund för de åsikter jag framfört (nu senast i ”Sexualitet, pornografi och makt” i Brand nr 4/93) mot den sexliberala och biologiskt deterministiska syn på sexualitet, samhälle och politik som florerar i frihetliga (och andra) kretsar.

Vad är ”kvinnligt” och ”manligt”?

Feministiska tänkare arbetar ihärdigt med att framställa teorier om hur förtrycket av kvinnor fungerar. Teorier som kan leda till förändringar av den ekonomiskt orättvisa och den fysiskt och psykiskt våldsamma situationen för kvinnor. En sådan forskning är teoribildningen om hur det som kallas manligt och kvinnligt konstrueras och inordnas i en könshierarki. Om vi visste hur mannens förtryck av kvinnan uppstått, hur det vidmakthålls och varför, skulle det vara lättare att avskaffa det.

Feministiska forskare har sedan 1970-talet delat in respektive kön i dels det biologiska könet (sv. kön, engelska sex) och dels i det konstruerade könet (sv. genus, eng. gender). Genusbegreppet uppstod bland feministiska forskare på 1970-talet som ett verktyg att använda för att förstå uppdelningen av "manligt" och "kvinnligt".

En antropologisk uppfattning av genus är att det är en kulturell tolkning av de biologiska skillnaderna mellan kvinnor och män - biologin talar alltså inte för sig själv, men tolkas genom kulturella föreställningar. Genus varierar från kultur till kultur, från epok till epok. Genus ska vidare inte blandas ihop med könsroll, dels för att ordet betonar mäns och kvinnors uttryckta roller i samhället - vilka bara är en aspekt av genussystemet - dels för att ordet kan uppfattas som om det är en förlängning av könet, det vill säga biologin.⁽¹⁾

Kvinnoforskningen har ingen enhetlig teori om genussystemet, menar bland andra den svenska historikern Yvonne Hirdman. Hon efterlyser i en artikel 1988 en feministisk problematisering av genussystemet som könshierarkins organisatör.

Genus bör förstås "som föränderliga tankefigurer 'män' och 'kvinnor' (där den biologiska skillnaden alltid utnyttjas) vilka ger upphov till/skapar föreställningar och sociala praktiker, vilka får till följd att också biologin kan påverkas/ändras - med andra ord, det är en mer symbiotisk kategori än 'roll' och 'kön'."⁽²⁾

De teoretiker jag ska ta upp är radikalfeminister med ur anarkistiskt perspektiv intressanta uppfattningar om genus. De gör det Hirdman efterlyser, de ser genus, eller "manligt" och "kvinnligt", som sociala konstruktioner som bör betraktas som positionsbestämningar i en makthierarki.

Vi skulle inte ha några problem med könsskillnader - de reproduktiva eller hormonella skillnaderna skulle inte ha någon social betydelse - vore det inte så att den konstruerade skillnaden har en social betydelse som är genusknuten.

⁽¹⁾ Don Kulick, "Hur man blir en riktig kvinna eller man", Från kön till genus, (red.) Don Kulick, Carlssons förlag, Borås, 1987, ss. 11ff

⁽²⁾ Yvonne Hirdman, "Genussystemet: Reflexioner kring kvinnors sociala underordning", Kvinnovetenskaplig tidskrift nr. 3, 1988, ss. 49ff

Om feminismen är en kritik av det objektiva perspektivet som manligt, är det också en kritik av vetenskapens standardnormer som adekvata kriterier för vår teori - för det objektiva perspektiv vi kritiserar är det som kallas vetenskap. Feminismen tar alltså avstånd från manliga verifikationskriterier och ifrågasätter dem (och deras kvinnliga samarbetspartners) som kunskapsbärande.

Om en människas sociala situation uttrycks genom de begrepp hon konstruerar för att förstå sin situation och om genus är en konstruktion, måste de teorier som skapas av dem som har sociala erfarenheter som män - i synnerhet hos dem som inte är medvetna om att genus är en specifik social konstruktion - betraktas som manliga teorier. Och eftersom objektivitet är ett perspektiv som endast ett subjekt kan ha, är objektivitet, i ett samhälle där mannen är subjektet, en socialt sett manlig hållning.⁽⁵⁰⁾

Denna inställning är vad MacKinnon kallar metodologiskt postmarxistisk. MacKinnon påpekar att feminismens teori om makt innebär en förståelse av att sexualitet producerar genus och att genus sexualiseras. Postmarxistisk feminism unmodified - det vill säga radikalfeminism (den radikalfeminism som ser grunden till förtrycket i sociala förhållanden - inte biologiska), utgår ifrån de konkreta förhållanden som alla kvinnor utsätts för som kön, eller som underordnade i en hierarki som grundar sig på biologiska funktioner.

Den är varken liberal eller idealistisk (förtrycket är varken en myt eller illusion som enskilda kvinnor kan tänka bort).

Radikalfeminismen gör inte heller anspråk på att vara universell eller övergripande på särskildhetens bekostnad: det finns inget falskt medvetande, att vissa kvinnor inte upplever sig förtryckta beror på en objekt/subjekt-splittring i en värld där det manliga perspektivet gjorts universiell. Objektet går med på sin roll och belönas, subjektet går med på sin roll och belönas - eller också går de inte med och får betala för det.⁽⁵¹⁾

⁽⁵⁰⁾ ibid, s 51f

⁽⁵¹⁾ ibid. ss. 136f och not 8

Precis som den organiserade exproprieringen av någras arbete för att gynna andra definierar en klass, arbetare, definierar den organiserade exproprieringen av någras sexualitet för andras användning ett kön, kvinnan. Heterosexualiteten är dess dominerande struktur, genus dess sociala process, familj dess stelnade form, könsroller är dess uttryck i två sociala karaktärer och reproduktion dess konsekvens. Kontroll är också genus' uppgift.⁽⁴⁸⁾

Kunskap och objektivitet

Innan jag går vidare måste en liten feministisk och anti-auktoritär utredning om förhållandet mellan kunskap och objektivitet göras. I den akademiska världen kalas teorier om vad som kan vetas kunskapsteorier (eller epistemologier). En kunskapsteori är ett svar på frågor som hur jag kan veta, vad får mig att tro att jag vet, varför är min uppfattning om verkligheten en sann uppfattning? och så vidare. En kunskapsteori sysslar med frågor som vem som kan vara kunskapsbärare, vilka prövningar ett antagande måste genomgå för att klassas som kunskap, vad som egentligen kan vetas.

Kunskapssociologer karaktäriserar kunskapsteorier som strategier för att rättfärdiga föreställningar. Vanliga rättfärdigande strategier är till exempel att vädja till "sunt förnuft", till observationer, till förnuft eller till manlig auktoritet.

Feminister kritiserar de traditionella kunskapsteorierna för att de inte betraktar kvinnor som kunskapsbärare och för att de testar antaganden enbart mot manliga erfarenheter och observationer. MacKinnon kritiserar den marxistiska kunskapsteorin för att den är centrerad runt det manliga perspektivet, vilket maskeras av anspråk på objektivitet. Neutralitet och objektivitet är inget annat än det manliga perspektivet, menar hon. Förhållandet mellan objektivitet som platsen från vilken någon kan betrakta och förstå världen är ett förhållande baserat på objektivitet.

Objektivitet är den kunskapsteoretiska hållningen, objektivitet är den sociala praktiken, mansdominans är politiken - den konkreta sociala praktiken. Att se världen objektivt är att objektivt vara den.⁽⁴⁹⁾

⁽⁴⁸⁾ ibid. s 515f

⁽⁴⁹⁾ MacKinnon, *Desire and Power*, s 50

Krångligt? Det är lättare att förstå i en rasanalogi: den svarta hudfärgen hos en sydafrikan skulle inte ha någon social betydelse, vore det inte så att skillnaden mellan svart och vit hudfärg faktiskt har en konstruerad social betydelse som är knuten till hudfärgen. Den sociala betydelsen är positionsbestämningen i en makthierarki där svart är underst och vit är överst. Svarta och vita är lika olika. Den egentliga olikheten, den egentliga skillnaden, är att svart och vit befinner sig på olika platser i en hierarki baserad på hudfärg.

Kvinnor och män är också lika olika - den enda skillnaden är att vi befinner oss på olika platser i en hierarki baserad på kön. Hur könhierarkin organiseras och rättfärdigas på individnivå genom sexualiteten ska jag återkomma till. Liksom hur konstruktionen av genus är instutionaliserad på ett sätt som organiserar samhället.

Enligt Adrienne Rich är genus den process vari kvinnor under ett heterosexuellt tryck uppfostras till att uppfatta sig som sexuella byten, eller med andra ord att acceptera erotiseringen av sin underkastelse - vilket är en del av konstruktionen av den heterosexuella institutionen.⁽³⁾

Genusanalys och feministisk politik

Feminister med ett marxistiskt bagage brukar trycka på att arbetsdelningen mellan könskollektiven av tradition styrts av kvinnans reproduktiva funktioner. Arbetsdelningen mellan könen ligger således bakom genuskonstruktionen.

De brukar dessutom påpeka att moderscentrerad barnuppfostran styr hur den enskilda individen kommer att uppfatta genus. (Objektrelationsteoretikererna Nancy Chodorow och Dorothy Dinnerstein är särskilt populära, de finns till och med översatta till svenska.)

Konstruktionen av genus är i radikalfeministers ögon den process genom vilken kvinnan börjar identifiera sig som en sexuell varelse som existerar för

---

⁽³⁾ Adrienne Rich, *Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens*, (Matrixx, Stockholm 1986), s. 24f

män.⁽⁴⁾ Det är den process genom vilken kvinnor internaliserar manliga föreställningar om sin sexualitet som sin identitet som kvinnor. Kvinnan blir kvinna när hon förvärvar och identifierar sig med kvinnors underordnade status genom sexualiteten.⁽⁵⁾ Jag kommer att tjata om det här. Radikalfeminister som analyserar genus, sexualitet och makt är inte översatta till svenska, förutom möjligen i artikelform i någon lågbudgetutgåva.

Vilken strategi som tas för att avskaffa genus beror naturligtvis på vilken analys respektive feministisk inriktning har.

Sexualiteten som genuskonstruerande

Sexualiteten har ju, precis som könen, länge betraktats som något av naturen givet, något essentiellt, något biologiskt bestämt, som en drift som står utanför kulturen.

Dagens feministiska diskussion om sexualiteten har sin historia.

Gräsrotsfeministerna på 1970-talet ifrågasatte inte blott den naturalistiska synen på genus och sexualitet som biologiskt bestämda, man satte också in konstruktionen av genus och sexualitet i ett maktpolitiskt sammanhang. Logiken var enkel: om genus är kulturellt konstruerat måste ju det könsstereotypa sexuella beteendet också vara kulturellt konstruerat.

Feministerna utvidgade också begreppet politik till att innefatta alla relationer som bygger på makt, alla de relationer där en grupp människor kontrollerar en annan. Sexuella relationer utgjorde inga undantag, för om politik pågår överallt där makt uttrycks som dominans, blir sexuell praktik politisk.⁽⁶⁾

Ett maktpolitiskt perspektiv på en konstruerad sexualitet var dock inte den andra vågens feministers omedelbara val. I slutet av 1960- och i det tidiga 70-talet var feminister klart påverkade av sexologins syn på sexualiteten. Det var

⁽⁴⁾ Se min introduktion "Den långa marschen" till *Anarkafeminism* (red.) Laskar, Federativs 1992, för en genomgång av skillnaderna mellan socialistiska-, anarkistiska- och radikala feminister

⁽⁵⁾ Se Rich *ibid.* eller t.ex. Catharine A. MacKinnon, "Feminism, Marxism, Method and the State: An Agenda for Theory", *Signs* vol. 7 nr 3, Chicago 1982, s 531

⁽⁶⁾ Jaquelin N. Zita, "Feministisk forskning om sexualitet - idag och i framtiden", *Kvinnove-*

I två artiklar⁽⁴⁷⁾ jämför MacKinnon marxismens syn på arbete med feminismens syn på sexualiteten.

För feminismen är sexualitet vad arbete är för marxismen säger MacKinnon i inledningscitaten. Enligt respektive teoribildning skapar respektive kategori oss som människor. Samtidigt som sexualitet respektive arbete är det vi enligt feminism respektive marxism, mest fråntagits, eller alienerats ifrån.

Enligt marxistisk teoribildning konstrueras samhället i första hand genom de relationer människorna skapar när de tillverkar och gör saker för att överleva som människor. Arbete är den sociala process som ger form åt och omvandlar de materiella och sociala världarna: den process som skapar människorna till sociala varelser när deras inbördes utbyte skapar värde. Marxismen menar att det är genom denna aktivitet som människor blir dem de är.

Klasssamhället är arbetets sociala struktur, produktion dess process och kapital dess stelnade form. Kontroll är dess huvudfråga. (Kampen mot kapitalismen handlar om kontroll över arbetet.)

Arbete och sexualitet, värde och begär

I en analog argumentation menar MacKinnon att hur sexualiteten formas styrs och uttrycks, organiserar samhället i två kön: kvinnor och män. Den uppdelningen ligger bakom alla sociala relationer. Den är lika genomträngande och strukturell som klass är i den marxistiska teorin (även om respektive struktur och genomtränglighet ser olika ut).

Sexualitet är den sociala process som skapar, organiserar, uttrycker och styr begär (desire). MacKinnon jämför begär med marxismens värde som också upplevs som något ursprungligt, men som skapas genom sociala, hierarkiska relationer. Denna begärets sociala process skapar de sociala varelser som vi kallar kvinnor och män, och deras relationer skapar samhället. Som marxismen betraktar arbete, betraktar feminismen sexualiteten: socialt konstruerad och samtidigt konstruerande, universiell som aktivitet och samtidigt historiskt specifik, och inbegripande både materia och tanke (matter and mind).

⁽⁴⁷⁾ Catharine A. MacKinnon, "Feminism, Marxism, Method and the State; An Agenda for Theory" och "Feminism, Marxism, Method and the State; Toward a Feminist Jurisprudence"

nens våld mot kvinnor, genus och arbetsindelning faller på plats om om heterosexualiteten förstås som det system som befäster männens överordning.⁽⁴⁴⁾

Kan makten avskaffas utan feminism?

”Sexualitet är för feminismen vad arbete är för marxismen: det som är mest vårt eget och det som mest tagits ifrån oss.”⁽⁴⁵⁾ Catharine A. MacKinnon

I början av 1980-talet publicerade Catharine A. MacKinnon ett par artiklar som diskussionsunderlag för en ”postmarxistisk” feminism. I dem målar hon upp en rad tankegångar som fått en hel del namngoda ”seriösa” socialister att tugga i sig att vad de tidigare uppfattat som väldigt flummig radikalfeminism, faktisk är en oklanderlig ståndpunktsteori.

Feministisk ståndpunktsteori har sin bakgrund i Hegels teorier om herreslav förhållandet, vilka utvecklades till en proletär ståndpunktsteori av herrarna Marx, Engels och Lukacs.

En feministisk ståndpunktsteori måste kunna förklara hur kvinnor som grupp (de förtryckta) har förmågan att se den sociala världen på ett mindre förvrängt sätt än männen som grupp (förtryckarna). Dessutom, hur kvinnor som grupp genom konfrontation med förtrycket kan politiseras, det vill säga nå en feministisk medvetenhet och därigenom nå fram till en mindre falsk bild av den sociala verkligheten, än den som producerats av män från de dominerande klasserna och raserna, och därifrån gå från klass i sig till klass för sig - det vill säga agera mot förtrycket som grupp.⁽⁴⁶⁾

Feminism och avstampet från marxism

Många marxistiska feminister har försökt få ihop de båda teorierna. Det försöker inte MacKinnon, hon lånar blott en del tankebanor från marxismen.

⁽⁴⁴⁾ Sheila Jeffreys i *Anticlimax; A Feminist Perspective on the Sexual Revolution*, s. 297ff, Womens Press 1990

⁽⁴⁵⁾ Catharine A. MacKinnon, ”Feminism, Marxism and Method, and the State; An Agenda for Theory”, *Signs* vol. 7 nr. 3 1982, s. 515

⁽⁴⁶⁾ Sandra Harding, *The Science Question in Feminism*, s. 26

inte förrän 70-talets feministiska analyser av det manliga sexuella våldets praktik och av pornografin, som en mer kritisk hållning till den ”sexuella frigörelsens” budskap (dit även sexologin ska räknas) intogs.⁽⁷⁾

Feministiska socialkonstruktionister

Feminism innebär inte en enhetlig teori, vare sig innanför universitetens portar eller ute på gatan. Snarare kan man tala om olika teorier. Den andra vågens feminister kom ur olika politiska-, kulturella-, klass- och etniska sammanhang. De bar med sig tankegods från andra samhällskritiska rörelser när de formulerade sin feminism.⁽⁸⁾ I den här artikeln diskuterar jag den radikalfeminism som betraktar sexualiteten som socialt konstruerad och konstruerande.

Den feministiska socialkonstruktionistiska synen på sexualitet skiljer sig från den som har en biologisk eller essentialistisk (konservativ) syn på sexualiteten. Där de senare menar att ojämlikheter i det sexuella uttrycket är en del i den naturliga ordningen, anser de sociala konstruktionisterna att sexuella uttryck och begär inte kan reduceras till biologin, till förspråkliga händelser. Sexualiteten ses istället som en kulturprodukt där begär, känslor, relationer och upplevelser av njutning är utformade av samhället omkring oss.

Finns det någon sexualitet i sig - eller finns det blott något som kallas så, blir en fråga för sociala konstruktionister (som till exempel Michel Foucault). Feministiska sociala konstruktionister ser i sexualiteten en ”källa till kulturell uppbyggnad av kön/genus och ett redskap för mansdominans.”⁽⁹⁾

Enligt de feministiska sociala konstruktionisterna formar vi människor oss till ”kvinnor” respektive ”män” i våra dagliga handlingar, i våra relationer och sexuella möten. Vi formar oss i samverkan med de institutioner och den sociala kontroll som omger oss.⁽¹⁰⁾

tenskaplig Tidskrift, nr 4, 1990, ss. 4ff

⁽⁷⁾ Sheila Jeffreys, *Anticlimax; a feminist perspective on the sexual revolution*, (Womens Press, London 1990), s. 3

⁽⁸⁾ Se mina artiklar ”Den långa marschen” ss. 12-14 och 22-25 och ”Feminism på 1980-talet” ss. 142-151 i *Anarkafeminism*

⁽⁹⁾ Jaquelin Zita, *idem*. s 6

⁽¹⁰⁾ *ibid.* s 8

Makten formar oss således och verkar genom oss också genom våra sexuella handlingar - vilket är ett lösenord till att placera sexualiteten under den politiska luppen.

Sexualiteten som social konstruktion

Från den sexuella frigörelsen till sex - ett maktens verktyg

Det maktpolitiska perspektivet på en konstruerad sexualitet var dock inte 60-tals feministernas omedelbara val. Först hägrade de obegränsade klitorala orgasmerna. 1960 och -70-talens tillgång till preventivmedel, rätt till abort, utbyggd barnomsorg och så vidare, gjorde det plötsligt möjligt för kvinnan att vara heterosexuellt aktiv utan att riskera att fastna i den privata sfären (inom hemmets väggar och ekonomiskt beroende av en man).

Den samtida "sexuella frigörelsevågen" kom av vissa heterosexuella feminister att kopplas samman med att kvinnor varit utestängda från de sexuella möjligheter männen haft. Sexologerna Masters and Johnsons ifrågasättande av den vaginala orgasmen samt deras teorier om kvinnors obegränsade orgasmer via klitoris, möttes med en entusiasm som ibland tenderade att blanda ihop kvinnors sexuella frigörelse med kvinnors politiska frigörelse.

Det är lätt att förstå kvinnors entusiasm inför den sexuella frigörelsen menar Sheila Jeffreys; plötsligt kunde kvinnor tala med varandra om sex och den tidigare synen på kvinnors könsorgan som skamliga, farliga eller obefintliga ifrågasattes. Nu kunde kvinnor vara sexuella aktörer och sexuell frigörelse kom att betraktas som en jämlikhetsfråga.

Det penetrerande samlaget som konstruktion

1968 tolkade den amerikanska radikalfeministen Anne Koedt sexologerna Masters and Johnsons avslöjanden om den vaginala respektive klitorala orgasmerna på ett nytt sätt. I artikeln "The myth of the Vaginal Orgasm" menade Koedt att männen hittat på den vaginala orgasmen och det penetrerande samlaget (intercourse) för att det var den sexuella praktik som tillfredställde dem bäst. Männen hade av rädsla för att bli sexuellt överflödiga undertryckt klitoris

Rich menar att om vi betraktar den heterosexuella relationen som en politisk institution skulle vi kunna se kvinnors motstånd mot förtryck, och kamp för förändring hos "häxor, ensamstående, äktenskapsmotståndare, ungmör, självständiga änkor och/eller lesbiska." Trots repression har "kvinnor i alla kulturer och genom historien (...) gjort sig mödan att leva som oberoende, icke-heterosexuella och i en kvinnogemenskap så långt det har varit möjligt i deras sociala miljö".⁽⁴³⁾

Sheila Jeffreys påpekar i sin bok *Anticlimax* att den heterosexuella institutionen karaktäriserar kvinnoförtrycket och ger det en form som skiljer det från andra former av förtryck.

Kvinnors gratisarbete i hemmet, vare sig det är av hushållskaraktär, sexuell, känslomässigt eller reproduktivt, har sin upprinnelse i den heterosexuella institutionen. Den förtryckande relationen rättfärdigas och baserar sig på det penetrerande samlaget. Runt denna akt konstrueras det moderna samhällets familjeförhållanden. Arbetsförhållandena inom familjen döljs av föreställningarna och myterna om kärlek och familj.

Med heterosexualiteten som familjens grund, organiseras sedan alla det mansdominerande samhällets sociala relationer.

Genus har enligt Jeffreys sitt ursprung i den heterosexuella institutionen. Manligt och kvinnligt konstrueras för att nödvändiggöra den heterosexuella föreningen. Ingen av rollerna ska vara fullt kapabla att fungera på egen hand. Så fås vi att tro att den ena är outhärlig för den andra. Den heterosexuella föreningen har till och med fått religiöst andligt mystiska innebörder.

Så outhärligt knutna är vissa sociala egenskaper och deras placering i en hierarki till konstruktionerna kvinnligt respektive manligt, att de reproduceras i förhållanden där båda parter har samma biologiska kön (transvestism, könsbyte, femme/butch, fjolla/macho och så vidare). Det visar för övrigt att det tycks vara svårare att förändra sociala institutioner än biologin.

Den heterosexuella konstruktionen handlar slutligen om att kvinnor görs beroende av män. Feministiska analyser av kärlek, familj, gratisarbete, män-

---

⁽⁴³⁾ ibid. s. 12f

heterosexualiteten som institution är som att låtas som om kapitalismen som ekonomiskt system, eller rasismens kastväsande, inte bärs upp av mekanismer som inkluderar både fysiskt våld och psyko-social indoktrinering.⁽³⁸⁾

Den heterosexuella institutionen grundar sig på och rättfärdigas av motsatser och skillnader mellan könen. Motsatser och skillnader som är sociala konstruktioner. Dessa skillnader har inte bara existentiella och maktpsykologiska innebörder, de är också av ekonomisk karaktär.⁽³⁹⁾

I Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens kritiserar Adrienne Rich feministiska forskare för att de inte ifrågasätter heterosexualitetens essentialitet (eller inneboende natur). Det är en kritik som även kan inkludera den frihetliga rörelsen. Heterosexualiteten bör betraktas som en politisk institution som garanterar män tillgång till kvinnor vars utbredda dragning till varandra hålls nere genom en våldsapparat som inkluderar fysisk brutalitet och kontroll av medvetenheten, menar Rich.⁽⁴⁰⁾

Rich listar en mängd av de metoder varigenom kvinnors sexualitet konstrueras heterosexuellt - eller för att kvinnor ska bli tillgängliga för män. Sättet att organisera sexualiteten är slutligen ett sätt att organisera och fördela makt.

”Den påtvingade heterosexualiteten (...) säkerställer männens rätt till fysiskt, ekonomiskt och känslomässigt tillträde till kvinnor.”⁽⁴¹⁾

Metoderna att organisera männens makt heterosexuellt inbegriper exempelvis ”att förneka kvinnor vår egen sexualitet, att tvinga den manliga sexualiteten på kvinnor, att bestämma över eller utnyttja kvinnors arbetskraft för att kunna kontrollera vår produktion, att hålla kvinnor instängda och begränsa vår rörelsefrihet, att använda kvinnor som objekt i transaktioner mellan män, att förlama kvinnors kreativitet, att begränsa kvinnors självförverkligande till äktenskap och barnafödande; att utplåna kvinnors tradition och att hindra kvinnor från att få inblick i stora delar av samhällets kunskap och kulturella insikter”.⁽⁴²⁾

⁽³⁸⁾ Adrienne Rich, Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens, s. 31, Matrixx 1980

⁽³⁹⁾ Sheila Jeffreys, Anticlimax; A Feminist Perspective on the Sexual Revolution, s. 297ff, Womens Press 1990

⁽⁴⁰⁾ ibid. ss. 18ff

⁽⁴¹⁾ ibid. s 30f

⁽⁴²⁾ ibid. ss. 18ff

som kvinnans sexuella center. Koedt ifrågasatte inte synen på sexualitet som frigörande, men menade att den klitorala orgasmen indikerade att heterosexualiteten inte var kvinnans enda val. Hon ville utvidga kvinnans valmöjligheter.⁽¹¹⁾

Samma år som Koedts artikel publicerades, skrev en annan radikalfeminist, Ti-Grace Atkinson, artikeln ”The Institution of Sexual Intercourse” där hon menar att det penetrerande samlaget är en institution skapad av män för att bevara mansdominansen. Penetreringens syfte, det vill säga bakgrunden till den sociala funktion det har idag, handlar om reproduktion. Utan reproduktivt innehåll är, enligt Atkinson, det penetrerande samlaget en institution som vidmakthålles på en mängd sätt, exempelvis genom äktenskapsarrangemanget. Konstruktionen av den vaginala orgasmen som norm, fortsätter hon, blev nödvändig när äktenskapet hotades av upplösning i början av 1900-talet.

Vaginalorgasm som politisk institution

Både äktenskap och vaginal orgasm är enligt Atkinson politiska institutioner som skapats av män för att vidmakthålla det penetrerande heterosexuella samlaget (för att, som sagt, vidmakthålla manlig dominans).

Om samlagets reproduktiva funktion försvinner, resonerade hon, försvinner även den konstruerade sexdriften. Eller, när reproduktion genom samlag försvinner - försvinner det politiska behovet av de två könsklasserna och sexualiteten kommer att uttryckas på alla möjliga sätt: Utan tvång och inte nödvändigtvis mellan två individer eller ens fysiskt. Till dess är det heterosexuella penetrerande samlaget den aktivitet vari två klasser med olika intressen möts.

Varje penetrerande samlag upprätthåller könsklasskillnaderna och bör därför avskaffas, menade Atkinson, och ifrågasatte således det heterosexuella penetrerande samlaget som något essentiellt och sexualitet i sig som något frigörande.⁽¹²⁾

Men huvudströmmen av feminister ifrågasatte inte den sexuella frigörelsevägen förrän de började undersöka våldtäkt, incest och sexuella övergrepp

⁽¹¹⁾ Anne Koedt, ”The myth of the Vaginal Orgasm”, refererad efter Sheila Jeffreys, idem. s. 231

⁽¹²⁾ Ti-Grace Atkinson, ”The institution of Sexual Intercourse”, refererad efter Carol Anne

mot kvinnor. Först då började feministerna betrakta sexualitet som en aktivitet som försigår mellan två klasser med olika tillgång till makt och intog en mer kritisk hållning till den ”sexuella frigörelsens” budskap.

Erotiseringen av makt

”Styrkan är virilitetens grund och dess psykiska manifestation är modet. I kampen om livet är våldet den främsta dygden. Kvinnors blygsamhet - som i sin ursprungliga form består av fysiskt motstånd (aktivt eller passivt) mot hanens angrepp - bistod det naturliga urvalet genom att sätta mannens viktigaste kvalitet, styrkan, på prov. Följaktligen är det så, att kvinnan sätter stort värde på våldsamt när hon väljer ut vilken av rivalerna som ska få hennes gunst.” Havelock Ellis⁽¹³⁾

Människan ”måste förstå den fundamentala nödvändigheten i naturens gång och begripa i hur hög grad också människans existens är underkastad dessa lagar om evig kamp och strid. Då kommer hon att känna att i en värld där planeter och solar kretsar, där månar färdas runt planeterna, där styrkan alltid härskar över svagheten och tvingar svagheten att bli sin lydiga tjänare eller krossar den, där kan det inte finnas speciallagar för människan.” Adolf Hitler, Mein Kampf

”Det personliga är politiskt.” Begrepp från feminismens andra våg

Sexologen Havelock Ellis sätter i citatet ovan in människoreproduktionen i utvecklingsläran idé om ”det naturliga urvalet”. Han gör något mer, han beskriver ”det naturliga urvalet” som en våldtäkt som kvinnan sätter värde på och själv framkallar genom blygsamhet eller motstånd. Om metaforer fungerar åt båda hållen har vi här ett praktexempel på hur manscentrerad vetenskap legitimerat mäns sexuella maktutövelse gentemot kvinnor - och hur den samtidigt fungerat som ett instrument för den politiska och ekonomiska makten som män har över kvinnor.

Douglas, idem. sid 131ff

⁽¹³⁾ Havelock Ellis, Studies in the psychology of sex, vol 1-6, (F A Davids, Philadelphia, 1913), citerad efter Margaret Jackson, ”Sexologi och den sociala konstruktionen av manlig sexualitet” i Sexperter mot kvinnors frigörelse, (1983), ACCA Feministiskt Förlag, Stockholm 1988, s. 48

i dualistiska kategorier som man/kvinna, herre/slav, aktiv/passiv, angripare/offer. En dualism som alltså utvecklas vid pojkens objektiviseringsprocess, vid separationen från kvinnan utan makt. Den manliga sexualiteten är således lika konstruerad som manligheten (genus) och de förutsätter varandra.⁽³⁵⁾

Män söker sexuella objekt som får dem att erfara sin manlighet, alltså sin sexuella lust omvandlad till makt. Hur objektet bör se ut skiftar kulturellt och historiskt.⁽³⁶⁾ Utan kvinnan som fetisch skulle mannen (inklusive den manliga homoseksuelle) inte kunna uppleva sin manlighet, sin makt eller sexuella maktställning, sitt själv (selfhood).⁽³⁷⁾

Dworkins stridsäpple är att framförallt pornografin är det verktyg som idag för könshierarkins maktideologi och genuskonstruktion vidare. Pornografin erotiserar våld mot kvinnor och gör kvinnans underordning till något sexuellt upphetsande. Dworkins Pornography; Men Possessing Women går ut på att visa att pornografin (i tidningar, böcker, filmer, video osv.) egentligen endast är en erotiserad framställning av genuskonstruktionens maktierarki. Pornografins roll när mannen konstruerar sitt genus, är att förhärliga och förstärka mannens överhöghet genom att erotisera maktierarkin.

Genus och sexualitet som samhällskonstruerande

Heterosexualiteten som institution

Kvinnors och mäns heterosexualitet kan svårligen förklaras i biologiska termer. Alltför länge har människoreproduktionen och sexualitet som social samvaro blandats ihop.

Heterosexualiteten är konstruerad och konstruerande, och bör betraktas som ekonomisk och politisk institution, inte som naturdrift. Att inte undersöka

1983). Dorothy Dinnersteins The Mermaid and the Minotaur; Sexual Arrangements and the Human Malaise, (Harper & Row, New York 1976), refereras efter Dworkin, s. 65f

⁽³⁵⁾ Dworkins föreläsning ”Renouncing Sexual Equality” (1974) refererad efter Carol Anne Douglas, idem. s. 159f

⁽³⁶⁾ ibid. s 115

⁽³⁷⁾ ibid. s. 128

Konstruktionen av erotik och makt

Dworkin lägger således inte någon vikt vid modercentrerad uppfostran (objektrelationsaspekter) när genus konstrueras (vilket inte heller andra radikal-feminister gör). I *Pornography; Men Possessing Women* som utkom 1979 kritiserar Dworkin till exempel Dorothy Dinnersteins teori i *The Mermaid and the Minotaur*, vilken menar att mannens (den vuxne pojken) aggressivitet mot kvinnan har sitt ursprung i spädbarnets ambivalenta upplevelse av den allsmåttiga modern.

Även Dinnersteins slutsats att män bör delta i samma utsträckning som kvinnor i barnavård och -omsorg för att aggressiviteten senare ska fördelas jämnare, kritiserar. Det är mannen som har makt - inte kvinnan, vilket barnet också upplever. En anledning till att pojken vänder kvinnan ryggen, separerar sig från modern, enligt Dworkin, är att hon inte kan skydda honom från den vuxne mannen. Pojken väljer istället att ingå en allians med den som har makten, han flyr maktlösheten genom att ta över det manliga beteendet.⁽³⁴⁾

Pojken väljer att bli en man eftersom det är bättre än att bli en kvinna. För att kunna separera från kvinnan och bli man krävs att pojken uppfattar sig själv som annorlunda i förhållande till kvinnan. Att uppleva sig som annorlunda kräver att pojken lär sig objektivera kvinnan, hon blir den Andra.

Dworkin lägger tyngdpunkten i denna objektiveringsprocess när genus konstrueras. I den inordnas kvinnan underst i en makthierarki där hon förblir, medan pojken kan avancera uppåt i den.

Dworkin anlägger alltså ett existentiellt feministiskt- och ett maktperspektiv på genuskonstruktionen.

Genus, sexualitet och makt

Alla former av dominans och underkastelse är, enligt Dworkin, sammanvävade med mannens sexuella identitet som uppstått ur den manliga sexuella modellen. Denna baserar sig i sin tur på polariseringen av mänskligheten

⁽³⁴⁾ Andrea Dworkin, *Pornography; Men Possessing Women*, (1979), (Womens Press, London

1971 banade Susan Griffins artikel "Rape: The All-American Crime" väg för en feministisk analys av sexualitet och makt. I ett samhälle där män dominerar kvinnor är våldtäkt ett inlärt beteende, ett konstruerat sexuellt uttryck knutet till mannen.

Våldtäktsmännen, konstaterade hon, våldtar för att det ger dem en känsla av makt inte för att de är psykiskt sjuka. Gränsen mellan inbördes överenskommelse och påtvingad sexuell samvaro är svår att dra menade Griffin, eftersom vår kulturs heterosexuella kärlek uttrycks erotiskt genom manlig dominans och kvinnlig underkastelse: aggression förväntas av män och passivitet av kvinnor. En av konsekvenserna våldtäkt har fått vid konstruktionen av kvinnors sexualitet är att rädsla inplanterats, fortsatte Griffin.⁽¹⁴⁾

Den här grundläggande analysen utvecklades med åren, våldtäkt började av feminister betraktas som ett politiskt brott som begås av män mot kvinnor. Våldtäkt var inget perverst undantag utan skulle förstås utifrån konstruktionen av den manliga sexualiteten runt erotiseringen av dominans och våld.

Både pojkar och flickor får lära sig att manlig sexualitet är en naturdrift som inte kan stoppas. Har kuken en gång erigerat kan den inte ta något ansvar eller acceptera några nej. Kvinnor och flickor (och en del småpojkar som ju också är långt nere i hierarkin) får lära sig oundvikligheten i denna maktutövning; lägen om den överordnades sexuella rätt till den underordnade.⁽¹⁵⁾

Så kvinnors otillfredställelse med den manliga sexuella praktiken kanske inte skulle botas med ny teknik och terapi för den sexuella frigörelsens skull. Motviljan var kanske ett hälsosamt motstånd mot en makthierarkiskt konstruerad sexualitet. Kanske var den sexuella frigörelsen inte botemedlet för den auktoritära människan, kanske var det precis tvärtom.

Det var inte första gången i kvinnorörelsens historia sexualitetens naturalistiska och essentiella egenskaper ifrågasattes och relaterades till maktförhållandet mellan könen.

⁽¹⁴⁾ Susan Griffin, "Rape the All-American Crime", referad efter Sheila Jeffreys, idem. ss. 240f

⁽¹⁵⁾ Adrienne Rich, idem. s 28

Sexuell frigörelse och sexologi - en tillbakablick

Essentialism som 1900-talets sexreform

Att, som feministerna kom att göra, gå från synen på sex som frigörelse till sex - ett maktens verktyg, krävde en uppgörelse med den syn på sexualitet som lanserats alltsedan sekelskiftet.

Jaquelin Zita har påpekat att västerländska 1800-talsfeminister i hög grad politiserade sexuella övergrepp, -dubbelmoral, kärlek mellan kvinnor och dylikt.⁽¹⁶⁾

Huvudmotivet för kvinnorna i sekelskiftets sedlighetsrörelse var enligt Sheila Jeffreys, att förändra mäns sexuella beteende genom att ifrågasätta den föreställning som utgick ifrån att männen hade ett essentiellt pockande sexuellt behov som krävde en kvinna för att tillfredställas. Den samtida sexreformrörelsen (där sexologin ingår) å andra sidan, accepterade de naturalistiska imperativen bakom männens sexuella behov och försökte föreskriva alla kvinnor att tjäna dem.⁽¹⁷⁾

Jeffreys påpekar också att bakom sexreformrörelsens föreställning att vi gått från den viktorianska prydheden till sexuell frigörelse, ligger tanken att det finns en essentiell sexualitet som sakta kämpat sig fri från pålagda restriktioner. Denna sexuella essens visar sig vid närmare granskning innebära heterosexuell praktik, och denna icke-ifrågasatta heterosexuella praktik visar sig, surprise surprise, vara det penetrerande heterosexuella samlaget.

En annan föreställning som Jeffreys tar upp som för givet tagen av sexologin, är att det existerar en intressegemenskap mellan män och kvinnor på det sexuella planet. Detta trots att sexualiteten är det område där två grupper av människor med olika tillgång till ekonomisk, politisk och social makt, interagerar.⁽¹⁸⁾

⁽¹⁶⁾ Jaquelin Zita, idem. s. 4

⁽¹⁷⁾ Sheila Jeffreys, *The Spinster and Her Enemies; Feminism and Sexuality 1880 - 1930*, Pandora Press, London 1985, s. 10

⁽¹⁸⁾ *ibid.* sid 2f

Pornografins drömslott

För Dworkin är genus och sexualitet klart kopplade. Det vi upplever som njutning, begär och erotik är socialt konstruerat och kulturellt knutet. I dag tillhandahåller pornografen ett av de starkaste manuskripten för våra sexuella beteenden, anser hon.

I pornografins drömslott, liksom i barnkammarens sagovärld, framställs kvinnan och mannen som absoluta motsatser där mannens egenskaper får sitt värde genom att kontrasteras med kvinnans egenskaper.

Den västerländska pornografen vilar på erotiserade judiskt kristna föreställningar och värderingar, menar Dworkin. I det pornografiska mysteriespelet innehåller kvinnan den ena polära rollen. Tjänstvillighet har erotiserats som viljan att behaga och att njuta av förnedring. Det heliga offret har erotiserats som underkastelse till graden av utplåning, som att överlämna sin kropp till tortyr och mord. Tillsammans med den andre rollinnehavaren, mannen med absolut motsatta egenskaper, uppnås en form av kommunion som inte är något annat än en maktkick, framburen av våld och förtryck, lidande och underkastelse.⁽³²⁾

Ett annat exempel Dworkin anför är att männen i Mittens Rike i över ett tusen års tid (ca. 800-900 fram till 1900-talets början), ansåg att den kinesiska kvinnans intill deformation bundna fötter gav upphov till en mängd sensuella nöjen och kärlekskänslor. Hennes svårigheter att gå, hennes diminutiva skor (ofta stulna och tillbakalämnade kladdiga med sperma), den speciella lukten av varet från fotens sår blandat med en viss sorts parfym, födde sexuella känslor. Obundna, normala fötter hos kvinnor betraktades som manhaftigt, oestetiskt, vulgärt, fult och okvinnligt.

Fotbindningen formaliserade inte existerande skillnader mellan män och kvinnor konstaterar Dworkin. Det ena könet konstruerade sin manlighet genom att tillfoga det andra könet något från sig själv avskilt, något totalt motsatt, något kvinnligt.⁽³³⁾

⁽³²⁾ Andrea Dworkin, *Women Hating*, EP Dutton, New York 1974, ss. 55-74 passim

⁽³³⁾ *ibid.* s. 106f

För att sammanfatta: Kvinnor och män är indelade i genus, görs till de kön vi känner genom heterosexualitetens krav. Heterosexualiteten institutionaliserar manlig sexuell dominans och kvinnlig sexuell underkastelse. En kvinna är en varelse som identifierar sig med och identifieras med en vars sexualitet existerar för någon annan. Denne någon annan är socialt konstruerad som man. Kvinnors sexualitet och genus är lika med kapaciteten att skapa begär i denne någon.

När MacKinnon studerar våldtäkt, incest, sexuella trakasserier, pornografi och prostitution ser hon i dessa former av kvinnoförtryck inte i första hand fysiskt, auktoritärt eller ekonomiskt förtryck (abuses), men sexuellt förtryck. "They are not the erotization of something else; eroticism itself exists in their form". I ett samhälle där mannen är överordnad kvinnan är underordning eroticiserat.⁽³⁰⁾

Genus, sex och existens

Hur man blir man genom den Andra Innan jag fortsätter med MacKinnons analys som i refererat skick kan bli ganska svårtillgänglig, kan vi koppla av lite med Andrea Dworkins till MacKinnons teorier parallella, men lite mer jordnära bilder.

En central tanke i Dworkins analys är att det ena könet blir till, får konturer eller skapar sig - i det att det tillfogar det Andra egenskaper som avviker från det egna. Eller med andra ord: det mansdominerade samhällets subjekt, mannen, skapar sin manlighet genom den kontrast som uppstår då han, subjektet, häftar dualistiskt motsatta egenskaper på den Andra, på kvinnan, objektet.

Tanken att kvinnan definierats och differentierats i förhållande till mannen och inte tvärtom, att han framstår som den väsentliga gentemot den oväsentliga, att han är det absoluta subjektet och hon den Andra, objektet, leder tillbaka till Simone de Beauvoirs existentiellt färgade feminism.⁽³¹⁾

⁽³⁰⁾ Catharine A. MacKinnon, "Feminism, Marxism, Method and the State; An Agenda for Theory", s. 533

⁽³¹⁾ Simone de Beauvoir, Det andra könet (1949), se särskilt Inledningen ss. 9-26

Sexualitet och socialdarwinism

I Sexperter mot kvinnors frigörelse undersöker Margaret Jackson i tre artiklar sexologins (bland andra Havelock Ellis' och Alfred Kinseys) naturalistiska, för att inte säga socialdarwinistiska syn på sexualiteten. Jackson menar att sexologin är en av den sexuella frigörelseideologins starkaste verktyg. Sexologin har trängt in i de breda lagrens medvetande genom sexualundervisning, äktenskapshandböcker, sexualrådgivning och sexterapi, och den är en av de viktigaste faktorerna till vår föreställning om sexuell njutning idag.⁽¹⁹⁾

Det är mot bakgrund av att männens makt över kvinnan var på nedgång runt sekelskiftet (kvinnorörelsens jämlikhetssträvan vann terräng) och feministernas angrepp på manlig sexualitet, som Jackson ser sexologin och den nya läran om sexuell njutning utvecklas. Sexologin fungerade här som ett nytt instrument för social kontroll.⁽²⁰⁾

Margaret Jackson ägnar mycket utrymme åt Havelock Ellis, som allmänt betraktas som en centralfigur för utvecklingen av den moderna synen på sexualiteten som något som ledde människan ut ur den victorianska prydheten och sexuella förtryck, till 1900-talets sexuella frihet.

Ett av Jacksons stridsäpplen är att sexreformisternas och kvinnorörelsens åsikter stod i klar motsättning till varandra, och att feministernas opposition mot sexuell frigörelse inte var konservativ (eller puritansk) men att feministerna kritiserade en lära som stred mot kvinnors intressen.⁽²¹⁾

Feministerna i Storbritannien såg den manliga sexualiteten som en konsekvens av männens makt och ifrågasatte myten om att sexuella övergrepp mot och exploatering av kvinnor (och flickor) var ett oundvikligt om än olyckligt resultat av mäns naturliga drifter. Den manliga sexualiteten var en konsekvens av mäns makt, inte deras biologi, ansåg dåtidens feminister. Det är i det ljuset vi ska se feministernas krav på att mannen skulle utöva sexuell självkontroll, menar Jackson.⁽²²⁾

⁽¹⁹⁾ Margaret Jackson, idem. s 32

⁽²⁰⁾ ibid. s. 38, se även "Den långa marschen" om feminismens första våg, ss. 25-29 i Anarkafeminism

⁽²¹⁾ ibid. s. 35

⁽²²⁾ ibid. s. 37

Kvinnornas kritik av prostitutionens reglementering bör också studeras i detta ljus. Reglementeringen sågs som ett uttryck för den sexuella dubbelmoralen och skulle tillhandahålla obesmittade kvinnor till de driftstyrda, ohejdbara männen.

Män, sex och våld

Ellis' vetenskap är enligt Jackson helt enkelt ett instrument för den form av manlig sexualitet som baseras på okontrollerbara lustar och som beskriver ett normalt sexuellt samlag som en biologiskt förutbestämd maktrelation. Därmed underminerades just dåtidens feministers ifrågasättande av denna sexualitet och männens rätt till kvinnors kroppar legitimerades vetenskapligt genom sexologin.⁽²³⁾

Det blir inte minst tydligt då Ellis sexologi kopplar samman manlig sexuell makt och våld: Mannens sexuella njutning ligger i att dominera och kvinnans i att underkasta sig. Männens hetsas sexuellt av spännande krigsskildringar och tillfredställer detta i krigsliknande idrottslekar. Ellis lägger också ner mycket möda på att bevisa att kvinnor behöver smärta för att kunna uppleva sexuell njutning, noterar Jackson.⁽²⁴⁾

Att de flesta kvinnor kände motvilja mot sexuellt umgänge erkände Ellis enligt Jackson, men han ansåg att kvinnan måste tränas till att låta elementet smärta bli en del av njutningen. Mannen i sin tur skulle tränas i att "kurtisera" kvinnan så att hennes ofrivilliga motstånd gav vika - för eftersom hennes passivitet och motstånd av naturen verkar upphetsande för mannen, måste det ju förr eller senare ge vika.⁽²⁵⁾

En del av den sociala kontroll som sexologin var ett uttryck för fortsätter Jackson, handlade om att styra kvinnor in i en av männen definierad syn på sexualitet och sexuella normer, nämligen heterosexualiteten som sådan.⁽²⁶⁾

⁽²³⁾ ibid. s. 41f

⁽²⁴⁾ refererad efter Jackson, ibid. s. 49ff

⁽²⁵⁾ refererad efter Jackson, ibid. s. 56ff

⁽²⁶⁾ ibid. s 83

Genus och sexualitet

Catharine A. MacKinnon definierar i Foucaults efterföljd sexualitet som vadhelst ett givet samhälle erotiserar.⁽²⁷⁾ Det finns inget essentiellt begär eller sexualitet, sexualitet är helt enkelt det ett givet samhälle anser vara sexualitet.⁽²⁸⁾

Om dominans och underkastelse - inklusive våld - upplevs som sexuellt upphetsande, som sex, så är det att betrakta som sexualitet och inte något annat. Om våld mot den utan makt är en del av det som är upphetsande med sex, fortsätter MacKinnon, liksom det är centralt i uppdelningen av manligt och kvinnligt, måste sexualitetens roll hos genus, och genus roll i sexualiteten granskas tillsammans.

Alla symboler som knyts till genus (för kvinnan till exempel foglig, mjuk, passiv, vårdande, svag, narcissistisk, barnlig, inkompetent, masochistisk, hemkär, som gjord för att ta hand om man och barn) är också sexuellt knutna, menar MacKinnon. Foglig innebär sexuellt tillgänglig, passiv betyder mottaglig och motståndslös, inkompetent söker hjälp som sårbar söker skydd, narcissism innebär att kvinnan identifierar sig med den bild mannen skapat av henne.

"Socialt sett innebär kvinnlighet femininitet, vilket innebär attraktivitet för män, vilket innebär sexuell attraktivitet, vilket innebär sexuellt tillgänglig i manlig terminologi".⁽²⁹⁾

Som Marie Fredriksson sa i det så kallade kvinnoprogrammet "Varannan damernas" på tv för ett tag sedan: "Jag är feminist, jag bejakar min kvinnlighet." "Vad innebär feminism för dig" frågar programledaren. "Att vara sexig på scen" blir Roxette-stjärnans svar. Bortsett från att hon kallar det feminism, drar Marie Fredriksson samma slutsats som MacKinnon, att kvinnlig, eller feminin, är lika med sexuellt attraktiv. Genus, respektive sexualitet, är vad ett givet samhälle anser dem vara. En kvinna "är" vad den dominerande rösten gjort henne till. Män definierar kvinnor som sexuella varelser. Den rösten är norm.

⁽²⁷⁾ se tex. Michel Foucault, Sexualitetens historia: 1. Viljan att veta, Gidlunds, Södertälje 1980, s. 134

⁽²⁸⁾ Catharine A. MacKinnon, "Power and Desire", Feminism Unmodified; Discourses on Life and Law, Harvard University Press 1987, s. 53

⁽²⁹⁾ Catharine A. MacKinnon, "Feminism, Marxism, Method and the State: An Agenda for Theory", s 530f